

Kętrzyński, Stanisław

Ś. p. ks. Stanisław Ksawery Chodyński

Przegląd Historyczny 22, 267-268

1919-1920

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych, tworzonej przez Muzeum Historii Polski w Warszawie w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został opracowany do udostępnienia w Internecie dzięki wsparciu Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego w ramach dofinansowania działalności upowszechniającej naukę.

NEKROLOGI.

Ś. p. KAZIMIERZ CHŁĘDOWSKI, ur. 1843, zm. 25.IV 1920, po odbyciu studiów poświęcił się karierze administracyjnej, w końcu doszedłszy do najwyższych godności, był w r. 1899 ministrem dla Galicji. Działalność zawodowa nie odciągała go od upodobań literackich i twórczości pisarskiej. Właściwą drogę odnalazł dopiero w ostatnich latach swego życia, drukując kolejno szereg wielkich monografji, tłumaczonych na języki obce i rozchwytywanych przez czytelników polskich. *Siena*, 1904. *Dwór w Ferrarze*, 1907, 2-ie wyd. 1909. *Rzym. Ludzie odrodzenia* 1909, 2-ie wyd. 1911. *Rzym. Ludzie Baroku*, 1912. *Rokoko we Włoszech*, 1915. *Historje neapolitańskie*, 1917. Z gorącym umiłowaniem dla kultury łacińskiej wogóle, a włoskiej w szczególności wziął się do pracy nad całością życia włoskiego od wieków średnich, aż po w. XVIII włącznie. Ludzie i środowiska, charaktery, indywidualności i ich dzieła, religja, polityka, malarstwo i rzeźba, myśl naukowa i twórczość poetycka — wypełniają karty jego ksiąg. A nad wszystkim dominuje ukochanie tego swoistego świata włoskiego, w którego głąb Chłędowski starał się wejść i żyć. Jeżeli pracom jego brak czasem czystej linii konstrukcyjnej, jeżeli przeważa w nich anegdota i drobiazgowość zbyt opowieść, to jednak w znacznym stopniu wady te kompensuje wrażliwość na odrębność zjawisk włoskich i umiejętna zdolność wtajemniczenia czytelnika w piękno i bogactwo życia włoskiego. Nie uczony, a estetyk, znawca gruntowny tej tak bliskiej duszy polskiej dziedziny zjawisk ludzkich ma Chłędowski niezapomniane zasługi — odnowiciela związków, które istniały i istnieć będą między myślą polską a Italją.

Ś. p. KS. STANISŁAW KSAWERY CHODYŃSKI, ur. w Kaliszu dn. 4 listopada 1836 r., zm. we Włocławku w maju 1919 r., dziekan kapituły włocławskiej, biskup i wikarjusz generalny i oficjał konsystorza włocławskiego, protonotarjusz apostolski ad instar participantium, dr. prawa kanonicznego Akademji Duchownej w Petersburgu, członek Akademji Umiejętności w Krakowie, a członek założyciel Towarzystwa Naukowego w Warszawie, należy do nielicznego u nas zastępu duchownych, oddających się z całym zaparciem nauce. Za przykładem przedwcześnie zmarłego brata swego Zenona, oddaje się z zamiłowaniem badaniom historycznym, przyczem bogate i przez obu braci Chodyńskich uporządkowane archiwum kapitułne włocławskie służy mu w badaniach za podstawę i fundament. Wydaje więc 24 zeszytów nadzwyczaj cennych lubo mało wyzyskanych materiałów historycznych, dobytych

z tegoż archiwum p. t. *„Monumenta historica dioc. Wladislaviensis“* (Włocławek 1881 — 1910) i *„Documenta historica Seminarii Wladislaviensis“* (Warszawa 1897). W badaniach historycznych swoich przedstawia przede wszystkim historję swej djecezji, uwzględniając przytym szeroko dzieje szkolnictwa, tak że należy on u nas do najwybitniejszych w tym kierunku badaczy. Szkolnictwu polskiemu poświęcone są prace liczne, jak: *„Szkoła Katedralna włocławska“* (Włocławek 1900), *„Seminarium włocławskie“* (ib. 1904), *„Szkoła OO. Bernardynów w Warcie“* (ib. 1910), *„Szkoła OO. Reformatorów w Włocławku“* (ib. 1911), *„Szkoly OO. Pijarów w Radziejowie i Włocławku“* (ib. 1911). Do dziejów biskupstwa i kościoła włocławskiego odnoszą się prace jak *„Organy, śpiew i muzyka, w kościele katedralnym włocławskim“* (ib. 1902), *„Biskupi sufragani włocławscy“* (ib. 1904), *„Wikariusze kościoła katedralnego włocławskiego“* (ib. 1912) i wiele innych drobniejszych bardzo cennych przyczynków. Rozsiane są one w Encyklopedji kościelnej ks. M. Nowodworskiego, gdzie stanowią szereg bardzo obszernych, zawsze źródłowych, mających charakter monograficzny, opracowań, będących dla każdego zajmującego się dziejami kościoła polskiego źródłem pierwszorzędnym wskazówek, a niejednokrotnie prawie jedynych w literaturze naszej opracowań. Ważność i pożytek tej encyklopedji dla historyka polskiego polega w przeważnej mierze na cennych artykułach pióra ś. p. St. Chodyńskiego. Szeroko uwzględniał cały znany materiał źródłowy jak i literaturę, uzupełniał rzecz nieznanymi nikomu materiałami archiwum kapitulnego włocławskiego. Muzyce kościelnej w Polsce poświęcił prócz wspomnianego dzieła szereg artykułów w *„Śpiewie kościelnym“* w latach 1896, 1897 i 1898, medycynie dawnej prócz pracy p. t. *„Zbiór wiadomości dziejów medycyny dotyczących“* (Włocławek 1912) artykuł o *„Medykach kapituły włocławskiej“*, drukowany w Kwartalniku teologicznym (t. I), gdzie pomieścił szereg cennych prac, jak o *„Królewskich nominacjach biskupów“*, *„Dawny kościół katedralny i kościół ś. Stanisława w Włocławku“*, *„Notariusze kapituły włocławskiej“*, *„Kronika PP. Bernardynek warszawskich“*, *„Przydatek do dziejów drukarni jasnogórskiej“* i wiele innych. Inne liczne prace rozsiały po Przemgładzie Katolickim, w Rubrycelach djecezji włocławskiej, Słowniku geograficznym, Kronice djecezji kujawsko-kaliskiej, Monografiach ilustrowanych kościołów, wreszcie w Ateneum kapłańskim, gdzie wydrukował cenną pracę p. t. *„Kościół ś. Stanisława i hospitium w Rzymie“* (1909 t. II).

Trwałą pamiątką benedyktyńskiej pracy ś. p. X. St. Chodyńskiego pozostanie prócz szeregu wymienionych prac owoc dzieła całego jego życia, uporządkowane archiwum kapitulne włocławskie, z którego, dzięki pomocy ś. p. X. St. Chodyńskiego tytuł uczonych naszych korzystało.
St. Kętrzyński.

Ś. p. ANTONI KARBOWIAK urodził się 10 stycznia 1856 r. w Dąbrowie, w pow. krotoszyńskim, w Wielkopolsce. Uczył się początkowo w miejscowej szkółce, następnie w Krotoszynie i w Śremie. Ulegając życzeniom rodziców, w szczególności zaś matki, po otrzymaniu świadectwa dojrzałości wyjechał na studia teologiczne do Würzburga, ale nie czując powołania do stanu duchownego zaraz po śmierci matki, zmieniając zamiary, przerzucił się do Krakowa na wydział filozoficzny i tu walcząc z niedostatkiem a chorobą, uzyskał stopień d-ra filozofji na podstawie rozprawy: *„Bursa Jeruzalem“* w r. 1886. W r. 1891 po zdaniu egzaminu państwowego objął posadę nauczyciela w Wadowicach, potem w r. 1893 przeniósł się do Wyższej Szkoły Przemysłowej w Krakowie, w której do ostatnich chwil pozostawał. W r. 1905 mianowany został docentem pedagogiki, i historii pedagogiki na Uniwersytecie Jagiellońskim, w r. 1919 doczekał się nominacji na nadzwyczajnego profesora. Nie długo jednak cieszył się tym zaszczytnym stanowiskiem, bo 27 lipca 1919 r. zakończył ży-